

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ”
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ІНСТИТУТ ФІЗИКИ НАПІВПРОВІДНИКІВ ІМЕНІ В.Є. ЛАШКАРЬОВА НАН УКРАЇНИ

II ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ

«АКТУАЛЬНІ ЗАДАЧІ ХІМІЇ: ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ» ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

16 травня 2018 р.

м. Житомир

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2018**

**ЩОДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ФАРМАЦЕВТИЧНА ХІМІЯ» ПРИ
ПІДГОТОВЦІ МАГІСТРАНТІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
«ФАРМАЦІЯ, ПРОМИСЛОВА ФАРМАЦІЯ»**

Кучеренко Л.І., Мазур І.А., Скорина Д.Ю., Портна О.О.

Запорізький державний медичний університет, skoryna.d.yu@gmail.com

Сучасна фармацевтична освіта зазнає трансформації в контексті імплементації положень нової редакції Закону України «Про вищу освіту» [1]. Зокрема відбуваються зміни у системі підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 226 «Фармація, промислова фармація».

«Фармацевтична хімія» є однією з обов'язкових (нормативних) дисциплін циклу професійно-орієнтованої підготовки фармацевтичних кадрів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Вивчення фармацевтичної хімії відбувається на III-V курсах та є основою для здійснення подальшої практичної діяльності в сфері розробки та контролю якості лікарських засобів (ЛЗ).

Мета роботи – узагальнення та аналіз досвіду викладання фармацевтичної хімії на базі Запорізького державного медичного університету для формування пропозицій із розробки нової типової навчальної програми підготовки магістрантів за спеціальністю «Фармація, промислова фармація» із дисципліни «Фармацевтична хімія».

Важливо зазначити, що ключовим завданням дисципліни «Фармацевтична хімія» має бути формування у магістрантів компетентностей до пошуку та здійснення контролю якості ЛЗ [2]. Це, в свою чергу, можливо здійснити лише на основі знання загальних закономірностей будови лікарських речовин (ЛР), що забезпечує як вибір підходів до конструювання нових ЛЗ, так і можливість урізноманітнення методів контролю якості ЛЗ. Такий підхід дає можливість не механічно запам'ятовувати інформацію, а творчо підходити до розв'язання практичних задач, адже хімічна структура ЛР впливає на стабільність, біотрансформацію, особливості зберігання ЛЗ, можливості їх взаємодії при поєднанні (в одному шприці, прописі тощо). Все це є ключовими аспектами практичної діяльності провізора, що ґрунтуються на його хімічній компетентності, формуванню якої має сприяти вивчення фармацевтичної хімії.

Здобувачі вищої освіти за спеціальністю «Фармація, промислова фармація» на початку вивчення фармацевтичної хімії мають достатньо ґрунтовну хімічну підготовку як зі шкільного, так і з вузівського курсів, адже ними вже опановані неорганічна, органічна, аналітична, фізична та колоїдна хімії. Тому спиратися на ці дисципліни при викладанні фармацевтичної хімії більш виправдано, бо вони є взаємопов'язаними та можуть бути логічно інтегрованими. Ґрунтуючись на цьому, на наш погляд, у програмі з фармацевтичної хімії доцільно розглядати ЛЗ з позицій класифікації за хімічною будовою. Переваги такого підходу висвітлюються у роботі [3]. Варто зазначити, що у класичній навчально-методичній літературі з фармацевтичної хімії вітчизняних (Туркевич М.М., Безуглий П.О., Максютіна Н.П., Цуркан О.О.) та радянських (Мелент'єва Г.О., Беліков В.Г., Арзамасцев О.П.) вчених-педагогів ЛЗ розглядаються виключно з позицій їх будови, або поєднується їх будова та приналежність до окремих груп природних біологічно-активних речовин (БАР). Вважаємо, що накопичений досвід викладання фармацевтичної хімії на основі хімічної класифікації ЛЗ не варто втрачати, а доцільно адаптувати його до вимог сьогодення шляхом творчого переосмислення.

Актуальним питанням розробки нової типової навчальної програми є наявність сучасного підручника із системним викладом навчального матеріалу для підготовки магістрантів відповідно до структури запропонованої програми. На сьогодні в Україні є лише один чинний підручник із фармацевтичної хімії [4]. Вивчення більшості ЛЗ в цьому підручнику здійснюється за хімічною класифікацією, а ЛР із групи природних БАР – за змішаною хіміко-біологічною (виділені групи БАР, а їх розгляд ведеться за хімічною класифікацією). Важливо, що цей підручник виданий у 2017 році та витримав вже третє

видання, що доводить його актуальність та активне використання у підготовці фармацевтичних фахівців із дисципліни «Фармацевтична хімія».

Для полегшення засвоєння магістрантами навчального матеріалу має використовуватися дієвий принцип навчання – «від простого до складного». Тому ЛЗ, що розглядаються у типовій програмі, мають бути послідовно структуровані з урахуванням ступеня складності та логіки викладання фармацевтичної хімії. Крім того, слід провести актуалізацію структури програми та номенклатури ЛЗ відповідно до вимог Державної Фармакопеї України (ДФУ) [5], для чого за усім текстом програми необхідно уніфікувати вживання термінів та понять.

У навчальній програмі доцільно навести загальний перелік усіх ЛЗ, що розглядаються. При цьому варто застосовувати лише міжнародні непатентовані назви ЛЗ (INN). Кількість ЛЗ має відповідати навчальним годинам, призначеним для вивчення дисципліни «Фармацевтична хімія». Із програми слід виключити ЛЗ, що вже не використовуються в медичній практиці або мають обмежене застосування. Введення до програми нових ЛЗ має бути обґрунтованим та виправданим, а також методично забезпеченим. Адже поява у програмі нових ЛЗ, які не розглядаються у ДФУ та доступній магістрантам навчальній літературі, може призвести до ускладнень у засвоєнні навчального матеріалу, а також неоднозначного трактування перебігу деяких хімічних реакцій, що є неприпустимим у освітньому процесі.

У типовій програмі дисципліни «Фармацевтична хімія» неодмінно слід передбачити виконання магістрантами курсових робіт, адже підготовка курсової роботи – один із важливих етапів навчального процесу, своєрідна перевірка ступеня усвідомлення та засвоєння набутих фахових знань. Під час виконання курсової роботи здобувачі вищої освіти також повинні виявити уміння застосовувати теоретичні знання на практиці.

Таким чином, вважаємо, що використання запропонованих положень при розробці нової типової навчальної програми підготовки магістрантів за спеціальністю «Фармація, промислова фармація» із дисципліни «Фармацевтична хімія» буде сприяти зростанню їх професійного рівня та дозволить у майбутньому більш компетентно вирішувати фахові завдання.

1. Про вищу освіту [Електронний ресурс]: Закон України № 1556-VII, 1 липня 2014 р. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Підготовка фахівця на кафедрі фармацевтичної хімії згідно вимог Болонської декларації / Л.І. Кучеренко, О.О. Морозова, О.О. Портна [та ін.] // Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору. – 2011. – С. 289-296.

3. Цуркан О.О. Досвід викладання курсу фармацевтичної хімії за хімічною класифікацією лікарських засобів / О.О. Цуркан, Т.С. Цуркан // Фармацевтичний журнал. – 2003. – № 2. – С. 43-51.

5. Фармацевтична хімія: підручник для студ. вищ. фармац. навч. закл. і фармац. ф-тів вищ. мед. навч. закл. III-IV рівнів акредитації / П.О. Безуглий, В.А. Георгіяни, І.С. Гриценко [та ін.]; за заг. ред. П.О. Безуглого. – Вид. 3-тє, випр., доопрац. – Вінниця : Нова Книга, 2017. – 456 с.

6. Державна Фармакопея України: в 3 т. [введено в дію з 1 січня 2016 р. наказом МОЗ України від 8 грудня 2015 року № 830] / Укр. наук. фармакопейний центр якості лікарських засобів. – 2-ге вид. – Харків: Держ. п-во «Укр. наук. фармакопейний центр якості лікарських засобів». – [Т. 1, 2015. – 1128 с.; Т. 2, 2014 – 724 с.; Т. 3, 2014. – 732 с.].